

JOAN F. MIRA

“El nostre haroldbloom diu que la literatura s’ha banalitzat per culpa dels escriptors, que continen escrivint ara que no passa res. Deu ser que ‘abans’, no sé quan, no hi havia literatura banal sinó tota seriosa i substanciosa; i que això era possible perquè passaven coses tràgiques o greus, i ara no en passen.”

Tragèdia, literatura

El tema de les pàgines de llibres de l'important diari era, una vegada més, la “crisi de la literatura”, amb aquest nom o sense: el caos, l'anarquia, el conflicte, la polèmica, etcètera, el desori del món editorial, les protestes dels autors, jo què sé. Sempre és més o menys igual, i les pàgines de fa pocs dies –24 de febrer– al diari no eren cap excepció. Amb la particularitat que en aquest cas –també sol passar– “literatura” volia dir sobretot narrativa, i “autors” volia dir quasi només novel·listes. Si no ho vaig entendre malament, el problema, gran novetat, valga'm Déu, és el conflicte entre la quantitat i la qualitat (Aristòtil i Tomàs d'Aquino en van parlar abundantment fa molts segles), si l'autor és un heroi vocacional o un agent comercial, si es publiquen o no massa llibres i amb quin criteri editorial, etcètera. I llavors el periodista de Madrid li fa les preguntes pertinents al crític de Barcelona, i el haroldbloom local respon: “És cert que la literatura s’ha banalitzat, però no l’ha banalitzat la indústria editorial. L’han banalitzat els escriptors, i ho han fet perquè continuen escrivint en un món on ja no passa res. A Europa, concretament, no ha ocorregut res de greu d’ençà de la Segona Guerra Mundial. Salvant lògicament unes quantes excepcions: Iugoslàvia, els conflictes dels turcs a Alemanya... Sense el teló de fons d’un conflicte profund, no hi ha mai gran literatura. Vivim en una societat satisfeta, on la tragèdia ha desaparegut i on únicament ens queda morir-nos”. Traducció fidel. Disculpen l’extensió de les paraules citades, però valia la pena. I ara pensem. Amb el cap, si pot ser. I per parts.

Primera. El nostre haroldbloom diu que la literatura s’ha banalitzat per culpa dels escriptors, que continuen escrivint ara que no passa res. Deu ser que “abans”, no sé quan, no hi havia literatura banal sinó tota seriosa i substanciosa; i que això era possible perquè passaven coses tràgiques o greus, i ara no en passen. Vejam: jo sempre havia tingut entès que dels llibres publicats i circulants –novel·les, versos, etcètera– en tota època n’hi havia hagut de bons, de dolents i de regulars; que la major part del que compra i llegeix el públic sempre ha estat passablement banal –més Corín Tellado que Kafka, per entendre’ns–, i que la part que suposem literàriament substanciosa és habitualment petita. Per tant, si ara els avanços de la indústria i del comerç permeten posar en circulació molts més llibres, necessàriament també n’hi haurà molts més sense substància de bona literatura. Se m’escapa del tot la relació d’aquest fenomen amb l’abundància de guerres mundials, i d’altres tragèdies continentals o planetàries.

Segona. Puc admetre que la “gran literatura” necessite un conflicte de fons. Però el conflicte sol ser més personal que històric, altrament *Madame Bovary* seria una obra banal, i només serien gran literatura coses com *Guerra i pau* o equivalents. No sé si la grandesa de Proust, de Joyce, de Faulkner o de Cervantes s’explica per les gravíssimes coses que passaven al món en el seu temps, però jo diria més aviat que no: que passe el que passe “fora”, la gran literatura ve de “dins”. De dins de l’escriptor. Tampoc no estic tan segur com el crític il·lustre del fet que vivim en una societat sense tragèdia, si no és que tragèdia vol dir només catàstrofes, guerres, revolucions violentes, i altres esdeveniments per un estil. Els grecs ho sabien molt bé: la tragèdia és Èdip rei, o Agamèmnon que torna de Troia i és assassinat, però també és la supèrbia personal, l’excés de la passió, Ariadna abandonada, Medea enganyada, Fedra rebutjada. De tot això, i de la passejada d’un bon home pels carrers de Dublín, es pot fer i s’ha fet la més gran literatura de la història. Si no fóra així, hauríem de deixar d’escriure fins que arribe la tercera guerra mundial. I mentrestant s’acabarien els escriptors, i només quedarien els crítics.